

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.373
24 d'abril del 2018

SUMARI

- 1 Joan Bosch ► Un tast de català d'Elna (11). El gerundi (i 2)
- 2 Esperança Sierra i Serra ► Jo, correctora
- 3 Josep Lacreu ► Degut a la seua implantació, s'ha acabat per acceptar
- 4 Pau Vidal ► Per una filologia neofeminista
- 5 Maria Rodríguez Marín ► I tu, com vas de bilingüisme proactiu?
- 6 Quim Monzó ► “Diuen: ‘No vull’. Però de què em parles? No vol que l'aixafi un cotxe o no vol menjar peres? Ah: No *en* vull!”
- 7 Rudolf Ortega ► Tots els dubtes. Arqueologia lingüística (Etimologia, 1)
- 8 Enllaços i convocatòries

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 El gerundi (i 2)

Joan Bosch

[Vegeu aquí la primera part d'aquest article](#) (InfoMigjorn núm. 1.370, 03/04/2018)

12. Vegem ara una construcció molt més controvertida: el mal anomenat **gerundi especificatiu**. De la filiació llatina del gerundi en podem derivar el postulat següent: «El gerundi no pot tenir cap més funció que no sigui una funció adverbial i no pot formar cap proposició subordinada que no tingui el mateix subjecte que el verb de l'oració principal». Aquest postulat sembla incontestable. Doncs, un gerundi no pot pas actuar com a complement de nom amb una valor especificativa. És a dir que un gerundi no pot pas ser equivalent a un adjectiu que qualifiqui un nom.

Segons aquest postulat, els exemples següents (que il·lustren l'ús del **gerundi especificatiu**) haurien de ser incorrectes, però, remarcarem que són completament lícits en català septentrional:

En Pere va veure un veí seu travessant el carrer a corre-cuita.

En Pere va sentir un home vell bramant com un esperitat.

En Pere va fotografiar sa mare llegint a la vora del foc.

En Pere va comprar un quadre representant una natura morta.

En Pere va rebre un paquet contenint tauletes de xocolata.

La raó de les incorreccions és que en Pere no és el subjecte dels verbs en gerundi. Ho podem demostrar fàcilment capgirant les frases. Un cop capgirades, en Pere esdevé el veritable subjecte dels gerundis i les frases perden la significació original o resulten absurdes:

Travessant el carrer a corre-cuita, en Pere va veure un veí seu.

Bramant com un esperitat, en Pere va sentir un home vell.

Llegint a la vora del foc, en Pere va fotografiar sa mare.

Representant una natura morta, en Pere va comprar un quadre.

Contenint tauletes de xocolata, en Pere va rebre un paquet.

En tots aquests casos, la normativa (i també el sentit comú) aconsella d'evitar l'ús del gerundi i de conjugar els verbs corresponents:

En Pere va veure un veí seu **que travessava** el carrer a corre-cuita.

En Pere va sentir un home vell **que bramava** com un esperitat.

En Pere va fotografiar sa mare **que llegia** a la vora del foc.

En Pere va comprar un quadre **que representava** una natura morta.

En Pere va rebre un paquet **que contenia** tauletes de xocolata.

Ara, del punt de vista gramatical, les raons evocades per a rebutjar el **gerundi especificatiu** no són gaire convincents. En efecte, tots els gramàtics s'acorden a dir que la frase «En Pere, travessant el carrer a corre-cuita, va veure un veí seu» és perfectament correcta perquè el subjecte del gerundi (en Pere) és el mateix que el subjecte del verb de l'oració principal (veure). En canvi, la frase «En Pere va veure un veí seu travessant el carrer a corre-cuita» és incorrecta perquè el subjecte del gerundi (un veí seu) no és el mateix que el subjecte del verb de l'oració principal.

Alguns altres gramàtics, no tan categòrics, accepten el **gerundi especificatiu** solament quan el verb de l'oració principal és un verb de percepció com ara: veure, sentir, mirar, escoltar, notar, observar, recordar, descriure, fotografiar, etc. El problema és que no donen cap explicació raonable per a proscriure els verbs que no siguin verbs de percepció.

Segons jo, la raó veritable que permetria de rebutjar-lo és que no compleix una funció **adverbial** sinó **adjectival**, cosa incompatible amb la natura mateixa d'un gerundi (vegeu l'apartat 4. Hi hem constatat que un gerundi no pot pas substituir una proposició relativa).

Ara, si ens recordem del llatí i del famós participi de present estudiant (que estudia), influent (que influeix) ens adonarem que aquest mal anomenat **gerundi especificatiu** que la normativa condemna i acusa de gal·licisme perquè no existeix en castellà, no és un gerundi sinó la subsistència del **participi de present** medieval encara viu, sobretot al Rosselló, i doncs gens condemnable.

Segons el meu parer, aquesta construcció tan controvertida es pot acceptar perfectament argüint que no és un **gerundi especificatiu** sinó un **participi de present**.

Tanmateix, si volem utilitzar aquest recurs de manera correcta, haurem de tenir en compte la regla següent: un participi de present només pot qualificar el subjecte o el complement d'objecte directe d'una frase. És il·lícit quan qualifica un complement d'objecte indirecte o un complement circumstancial.

(Complement d'objecte indirecte) A mitjanit, finalment, en Pere va telefonar a sa mare ~~esperant la trucada amb candeletes~~ que esperava la trucada amb candeletes.

(Complement circumstancial de lloc) En Pere s'encaminava xino-xano cap a un riu ~~baixant de gom a gom~~ que baixava de gom a gom.

Ara, d'un punt de vista personal, trobi molt més naturals frases curtes amb verbs conjugats que no pas frases interminables inútilment farcides de gerundis o de participis de present.

13. Seguint la mateixa veta, he vist que alguns compendis de gramàtica afirmen rodonament que el gerundi és incompatible amb la forma passiva. Vegem-ho més detalladament analitzant-ne alguns exemples.

~~Havent estat votada la llei pel Parlament~~, el ministre es va sentir molt satisfet.

~~Havent estat robades les joies~~, el lladre es va escapar per la finestra.

~~Havent estat sorprès en flagrant delictes per la policia~~, el lladre no sabia com disculpar-se davant el jutge.

La frase del primer exemple és incorrecta perquè el ministre (subjecte de l'oració principal) no és pas el subjecte del gerundi. Per a corregir-la podem insistir en la cronologia dels fets: «~~Un cop votada la llei pel Parlament~~, el ministre es va sentir molt satisfet», o la relació causa-efecte: «~~Com que la llei havia estat votada pel Parlament~~, el ministre es va sentir molt satisfet».

La frase del segon exemple és incorrecta per la mateixa raó: el lladre no és pas el subjecte del gerundi, sinó el subjecte agent (per causa de la forma passiva). Per corregir-la hem de restablir la forma activa del gerundi «~~Havent robat les joies~~, el lladre es va escapar per la finestra».

Generalment, els gramàtics consideren incorrecta la frase del tercer exemple perquè, si la capgirem, podem creure que és el jutge qui ha estat sorprès en flagrant delictes: «El lladre no sabia com disculpar-se davant el jutge ~~havent estat sorprès en flagrant delictes per la policia~~». Però, si ens referim als dos últims paràgrafs de l'apartat 12, ens adonarem que aquest gerundi problemàtic no és pas un ~~gerundi~~ sinó un ~~participi de present~~ i que aital participi és compatible amb una forma passiva.

14. El gerundi permet de formar una proposició subordinada. De cap de les maneres no permet de crear una frase sencera. Aquesta mala mania ens ve del castellà. Vegeu-ho en els exemples següents:

(En un àlbum de fotos) **Passejant** a la vora d'un riu.

(Al peu d'una lletra) **Esperant** una resposta positiva.

(En una resposta) «—On **estàs**? —**Menjant** un tall de pa a la cuina.»

Habitualment, la frase del primer exemple i més frases del mateix gènere, les trobem com a comentaris de fotos. De manera general, la foto representa una gent que passeja a la vora d'un riu i el comentari «**Passejant** a la vora d'un riu.» (amb un punt final característic d'una frase completa i doncs incompatible amb la natura mateixa del gerundi català) és la traducció literal del castellà «*Paseando a orillas de un río.*», que significa de manera abreujada «*Cuando el fotógrafo sacó la foto, estaban o estábamos paseando a orillas de un río.*», és a dir, una frase amb un present continu que en català tradicional hauríem de traduir sense gerundi: «Quan el fotògraf va fer la foto, passejaven o passejàvem a la vora d'un riu.» i que hauríem d'abreujar fent servir un participi de present o el substantiu corresponent:

(En un àlbum de fotos) **Gent passejant** a la vora d'un riu. (si són anònims)

(En un àlbum de fotos) **Passejada** a la vora d'un riu. (de manera general)

Ara, podem perfectament emprar un gerundi com a títol d'un llibre per a excitar la curiositat del lector «**Passejant pel sotabosc...**». En aquest cas, els punts suspensius ens indiquen que el títol és incomplet i que hem de llegir el llibre si volem saber-ne més.

La frase del segon exemple és una fórmula d'acomiadament que podríem trobar al peu d'una lletra. El gerundi hi representa una proposició subordinada. Hem de completar-la afegint-hi l'oració principal:

(Al peu d'una lletra) **Esperant** una resposta positiva, us saludi atentament.

La frase del tercer exemple és una traducció literal del castellà «—¿**Dónde estás**? —**Comiendo un pedazo de pan en la cocina**». En la resposta castellana, el gerundi no defineix pas una proposició subordinada. És la forma abreujada i perfectament correcta del present continu «**Estoy comiendo**» en el qual el verb *estar* s'ha elidit per evitar de repetir-lo. En català, aquesta elisió no pot funcionar directament perquè la manera correcta de demanar a algú on es troba es fa amb el verb **ésser** i no pas amb el verb **estar**. Doncs la primera solució que proposem és de conjuguar el verb *menjar*.

–On **ets**?

–**Mengi** un tall de pa a la cuina.

Ara, si volem anar més lluny i trobar-ne una mena d'equivalent podem recórrer a la construcció «ésser a + infinitiu» que en alguns casos ens pot ajudar a evocar la idea d'un present continu ([vegeu l'article sobre el verb ésser](#)). En aquest cas, el verb ésser es pot elidir perfectament.

–On **ets**?

–**A menjar** un tall de pa a la cuina.

15. La perífrasi verbal «**estar + gerundi**» defineix el present continu en castellà. En català tradicional no en tenim cap equivalent exacte. Podem traduir-la per «**anar + gerundi**» solament quan hi ha una idea de progressió clarament expressada, sinó hem de conjuguar el verb.

(acció immediata) Ara mateix ~~estie-veient~~ al calendari que demà és festa.

(acció immediata) Ara mateix **veig** al calendari que demà és festa.

(acció durativa) Fa anys que ~~estem-pensant~~ com podríem canviar les coses.

(acció durativa) Fa anys que **ensem** com podríem canviar les coses.

(acció repetitiva) A cada amic que trobava li ~~estava-contant~~ la mateixa història.

(acció repetitiva) A cada amic que trobava li **contava** la mateixa història.

(acció progressiva) La situació ~~estava-millorant~~ a poc a poc.

(acció progressiva) La situació **anava millorant** a poc a poc.

Remarcarem que en català tradicional hi pot haver coincidències completament lícites entre el verb estar i un gerundi. En aquest cas la juxtaposició «estar + gerundi» no és pas indissociable. Hi podem posar qualsevol complement entremig. Aquesta possibilitat palesa el fet que «estar + gerundi» no forma pas una perífrasi verbal en la nostra llengua.

Feia dues hores que **estava llegint** un recull de poesies a l'ombra d'un til·ler.

Feia dues hores que **estava** a l'ombra d'un til·ler **llegint** un recull de poesies.

16. La perífrasi verbal «**venir + gerundi**» és castellana.

Feia trenta anys que ~~venia mantenint~~ la família tot sol.

Feia trenta anys que **mantenia** la família tot sol.

Ara, com en el cas del verb *estar*, hi pot haver coincidències correctes.

Pobra dona, la perseguien i **venia cridant** pel carrer a cercar socors!

Pobra dona, la perseguien i **venia** a cercar socors **cridant** pel carrer!

17. La perífrasi verbal «**acabar + gerundi**» és castellana. Amb «**acabar per + infinitiu**» formen dos modernismes forasters que hem d'evitar.

Van ~~acabar dient~~ la veritat.

Van ~~acabar per dir~~ la veritat.

Finalment, van dir la veritat.

18. La perífrasi verbal «**seguir + gerundi**» és castellana. En català la traduirem per «**encara + verb conjugat**» o bé «**continuar a + infinitiu**»

Una setmana més tard ~~seguia contant~~ la mateixa història.

Una setmana més tard **encara contava** la mateixa història.

Malgrat el soroll, ~~seguia llegint~~ impertorbablement.

Malgrat el soroll, **continuava a llegir** impertorbablement.

A Elna, el verb *seguir* no significa mai 'continuar' llevat del cas particular en què l'apliquem a un camí «**Va seguir** (= **va continuar**) el camí fins a mar».

19. La perífrasi verbal «**continuar + gerundi**» és castellana. En català la traduirem per «**encara + verb conjugat**» o bé «**continuar a + infinitiu**»

Una setmana més tard ~~continuava contant~~ la mateixa història.

Una setmana més tard **encara contava** la mateixa història.

Malgrat el soroll, ~~continuava llegint~~ impertorbablement.

Malgrat el soroll, **continuava a llegir** impertorbablement.

Ara, com en el cas del verb *estar*, hi pot haver coincidències correctes.

Aquesta reflexió la **continuarem menjant** (= mentre menjarem).

Continuarem aquesta reflexió **menjant**.

Remarquem que aquesta frase d'exemple és completament correcta encara que sembli una mica forçada. En un català més natural diríem «**Continuarem** aquesta reflexió **bo i menjant**.»

20. Les frases construïdes segons el model «**portar + durada + gerundi**» són castellanes. En català, no podem pas portar un espai de temps.

~~Portem vint-i-vuit anys treballant~~ a Tolosa.

Fa vint-i-vuit anys que treballem a Tolosa.

21. El **gerundi de conclusió** és castellà.

~~Resumint~~, no hi va haver cap problema.

En resum, no hi va haver cap problema.

En poques paraules, no hi va haver cap problema.

2 Jo, correctora

Esperança Sierra i Serra

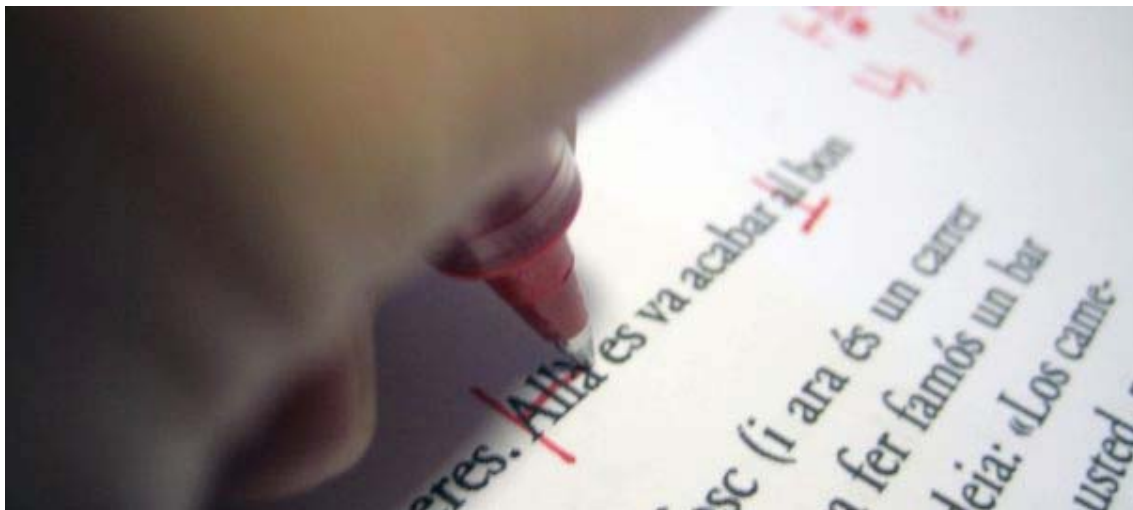
Catorze, 03/04/2018

<http://www.catorze.cat/noticia/9471/jo/correctora>

La mateixa persona que em va donar la primera feina com a correctora em va dir que ho fes de més a més, que no valia la pena dedicar-s'hi. Jo acabava d'acabar la carrera i treballava en una editorial de redactora de llibres de música. Una editora, la Mireia, va decidir que me'n sortia bé, amb la llengua, i em va donar un llibre perquè el corregís de més a més a casa, a banda de la feina que feia com a redactora. Jo venia del món de la música, però des de petita tenia prou facilitat a l'hora de detectar errors a les coses. Pel que sigui aquella editora, la Mireia, ho va saber veure. Jo no havia fet mai cap curs de català, tret del català que havia après fins a COU, mai m'havia plantejat la vida en funció de la llengua, però aquelles hores que vaig passar a casa sola amb l'original i el retolador vermell van ser de les millors coses que recordo d'aquella època. Tot i els avisos de la Mireia, de corregir només de més a més, que no valia la pena, la sensació de millorar textos –a partir de llavors em van començar a passar feines altres editors i editores– em va semblar molt gustosa. Per això les

vacances d'estiu les vaig aprofitar per treure'm els nivells D i K de català, per corregir amb els papers en regla.

Llavors vivia sola amb dos gats i tenia la millor nòmina que he tingut mai, i les correccions me les pagaven a part. Tot i que les pagaven malament, cada vegada es feia més present la idea de només corregir i més insuportable la idea de gastar els dies en una cadira que no m'havia comprat jo i amb persones que no eren gats. Per això vaig marxar de l'editorial i em vaig fer autònoma, per fer una cosa que em feia feliç per dins i per fora.

Corregir no és posar accents i ser fidel al diccionari. Per corregir textos has de ser d'una mena de manera. A banda del pòsit de lectures prèvies fetes –vull dir que haver llegit molt sempre va bé–, cal una visió dels textos en clau de codi. Com una equació. En clau d'equilibri. Com un quadre. En clau de proporció. Com una macedònia.

És per això que corregir és molt difícil de quantificar. Quant val canviar *haber* per *haver*? Bé, cap cosa, una misèria. Qualsevol persona una mica decent sap això. Quant valen els pronoms de relatiu? I les preposicions? Aquí la cosa es complica una mica. Què fem? Que valgui tres vegades més que les ves baixes? Quatre? Dues? Però si corregir fos el que he dit fins ara, i si la immersió lingüística hagués fet bé la seva feina, totes les persones amb el batxillerat aprovat serien correctores.

Corregir és que les roses no exhibeixin cap pètal marcit. És ficar-se en jardins plens d'herbotes i no només arrencar-les, sinó arrencar-les de la manera que l'autor o l'autora del text les arrencaria si les sabés arrencar. Corregir és repartir els escamarlans que hi ha apilonats en un racó de la paella de manera que no sembli que ningú els hagi tocat, de manera que no es notin, de manera que a

l'hora d'emplatar tothom en tingui la mateixa quantitat. Corregir ha de ser que un escriptor et convidi a berenar a l'Escribà perquè necessita dir-te que gràcies a tu la seva obra és millor.

Corregir és viure d'una determinada manera. A mi la llengua no m'interessa, m'interessa l'harmonia, la simetria, la precisió, el ritme. Quan m'assec davant un text tot el que sé i soc es posa al servei del que penso que sap i és la persona que l'ha escrit o del que voldria saber i ser. Em posseeix la creació d'algú altre perquè la recreï de manera discreta i sense rastre de mi.

Quant val tot això? Això, com *La Gioconda*, no té preu. Suposo que és per aquest feix de motius que se'ns valora econòmicament de manera miserable. Si cobréssim el que es mereix la nostra feina seríem magnats, magnats de lletres. Si realment ens haguessin de pagar el desgast intel·lectual que implica una bona correcció –una bona correcció– tindríem tant de prestigi que fins les empreses importants ens llogarien perquè els reviséssim els anuncis i els tuits. Però som els testimonis de l'error, la materialització de l'equivocació. Per això val més que ens mantingueu la boca tancada a base de tarifes míseres, altrament se'ns podria considerar imprescindibles i el sistema se n'aniria a la merda.

3 Degut a la seua implantació, s'ha acabat per acceptar

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula*, 05/03/2018

<https://red.levante-emv.com/joseplacreu/2018/03/05/degut-a-la-seua-implantacio-sha-acabat-per-acceptar/>

És possible que alguns creguen apreciar dos errors en el títol d'este article, que m'afanye a explicitar per a evitar suspicàcies infundades. Un és la locució *degut* a usada amb caràcter causal, i un altre, la perífrasi *acabar per* seguida d'un verb en infinitiu per a expressar que alguna cosa, després d'un procés de vacil·lacions, finalment ha tingut lloc. I, potser, si algú està plenament impregnat de l'esperit esmenador que tan estés està en la nostra llengua, encara és possible que tinga la temptació de considerar falta l'ús del possessiu *seua*. Hi ha una certa aversió pels possessius per considerar que són, segons el cas, de rància influència castellana o de novella influència anglesa. Sense entrar a valorar ara estos presumptes errors, sí que vull deixar constància que els he fet servir a

consciència. Error és normal. Forma part de la nostra educació lingüística. Però, a banda, ni és or tot el que llui ni és error tot el que s'ha dit que ho era.

Els errors lingüístics, al cap i a la fi, no són més que paraules o construccions que algú, en algun moment, ha cregut que no s'ajustaven al que ell creia que havia de ser la norma de referència de la llengua culta. Algú ho diu i, evidentment, uns altres ho acaten. És necessari un consens perquè la norma lingüística triomfe socialment. O, si més no, un reconeixement tàcit del valor d'*auctoritas* de qui emet el veredict de condemna. Però quan la norma es fixa rígida ment, distanciant-se excessivament del que diuen els parlants, es corre el risc de crear una llengua de ficció: la llengua del carrer, per una banda, i en un altre pla paral·lel la llengua dels llibres. És normal que hi haja diferències entre estos dos àmbits, per descomptat. El problema es planteja quan la bretxa que els separa és massa gran, i sobretot quan és artificiosa i innecessària. La preocupació de la gran majoria de parlants se sol reduir a comunicar-se amb els seus interlocutors. I és normal que siga així. Al cap i a la fi, eixa és l'essència del llenguatge. Però, en la mesura que la norma es diferencia del que es diu, cada vegada que la conculquen, ni que siga des de la més candorosa ignorància, estan soscant la validesa de la pròpia norma. I, al final, el costum es fa llei. És un principi bàsic del dret consuetudinari que també funciona en les llengües. Si una norma és reiteradament transgredida, al final no hi ha més remei que canviar la norma.

I no importa massa si el presumpte error era realment error o no ho era. Això sempre és relatiu. En el fons, els errors lingüístics sempre són innovacions respecte a la manera tradicional d'expressar-se. A vegades, es tracta de calcs d'altres llengües, és cert; però moltes vegades no és fàcil saber amb seguretat si una construcció determinada és una còpia d'una altra llengua o és una expansió natural de la pròpia. I, en tot cas, des d'una perspectiva diacrònica, això importa ben poc. L'important és determinar el grau d'implantació de les innovacions lingüístiques entre els parlants. Si una paraula o un gir han sigut assimilats per la gran majoria dels parlants, els presumptes orígens impurs queden diluïts. Quan fins i tot als escriptors més primmirats no els resulten estranys, això és senyal que s'han interioritzat amb naturalitat.

Per a poder apreciar millor el procés que acabe de descriure, pot resultar útil resseguir la història de la locució preposicional *degut a* que he fet servir en el títol d'este article. És difícil determinar amb precisió quan començà a assenyalar-se com a incorrecta. La primera referència explícita de condemna d'esta construcció que he trobat és del *Català en fitxes*, de Josep Ruaix i Vinyet: «No

és recomanable servir-se de l'expressió “degut a” (calcant la locució prepositiva castellana “debido a”) en lloc de *a causa de* (o *gràcies a*, *per culpa de*, *per raó de*)». Cal advertir que Ruaix no en fa tampoc una condemna expressa; simplement es limita a recomanar-ne la substitució per altres locucions causals que considera més genuïnes. Però d'esta indicació molts manuals posteriors n'han fet proscripció.

Però, anant a les fonts de la fixació de la norma, cal assenyalar que en les gramàtiques redactades per Pompeu Fabra no hi havia cap referència a esta construcció. No sols no en deia res, sinó que ell mateix la usava reiteradament. Per a deixar-ne algun testimoni, cite un fragment de les seues converses filològiques: «Ara comença a donar-se amb certa freqüència un altre cas de substitució de *que* per *què*, degut a l'anteposició, també indeguda, de l'article a aquella conjunció». Joan Coromines també en fa un ús sovintejat en el seu *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*: «*Nin* [...] i *nina* [...] no apareixen gaire sovint en texts medievals, degut principalment al fet que el seu sinònim *infant* [...]», es diu en l'entrada *nin*. I per citar també fonts d'autoritat valencianes, reproduïsc un fragment de *Parleu bé*, de Carles Salvador: «Aquest canvi indegut de *nos* i *vos* per se té una explicació lògica partint de les combinacions de verb més dos pronoms: *mirem-nos-el* (mirem nosaltres tal cosa), i degut a la reducció de sons a què el llenguatge parlat sempre té tendència [...]». I encara afeg un altre exemple de la novel·la *Temps de batuda*, d'Enric Valor: «L'aire, dins el barranc, era encara bastant fresc, degut a l'espessor de la pineda».

No pretenc tampoc negar la influència del castellà en l'extensió social de la locució *degut a* que apuntava Ruaix. Però això no implica que s'haja de considerar necessàriament un error. Si haguérem de rebutjar qualsevol influència del castellà –siga de paraules que n'hem pres directament o que ens ha transferit com a llengua medidora de termes i expressions provinents d'altres llengües–, el diccionari se'ns aprimaria considerablement. Tenim la història que tenim, i voler negar-la ens aboca a l'absurd. Hem de fer un esforç per acceptar el que som i desempallegar-nos de l'obsessió malaltissa per l'error. És una qüestió de salut pública per a preservar la vitalitat de la pròpia llengua.

La veritat és que en llengua, llevat de l'ortografia –la part més convencional de qualsevol llengua–, quasi tot és dubtós. Per a començar, és dubtós que *debido* a siga una construcció castellana castissa. La Real Academia Española, de fet, incorporà la locució *debido a* en el seu diccionari fa no res, l'any 1989 concretament. I tot fa pensar que, en realitat, era un calc de la construcció anglesa *due*

to, literalment 'degut a'. Però el cas és que els anglesos tampoc la consideraven genuïna. I amb raó. Ells l'havien presa del francès: *due* no és més que una variació de *deu*, participi passat del verb *devoir*, 'deure'. En anglés, la primera aparició de la locució *due to* data de 1897, i els gramàtics més puristes inicialment s'afanyaren a condemnar-la, advertint que en anglés genuí s'havia de dir *owing to*, formada amb el participi present del verb *owe*, 'deure', este sí, d'indubtables arrels saxones. Però en anglés –com és ben sabut– els puristes no han tingut mai massa predicament, i la construcció *due to*, al final, ha acabat per implantar-se.

Este esquema de funcionament descriu, en síntesi, una paràbola de la història de la correcció lingüística. Una paraula o una expressió emergixen de sobte en el panorama literari d'una llengua. Es posen de moda perquè sí, sense cap raó que justifiqui la innovació. Els parlants senten l'impuls de sentir-se originals, i reproduïxen una vegada i una altra el nou gir idiomàtic, possiblement perquè creuen que els aporta distinció enfront de la manera corrent d'expressar-se. Però, quan algun muetzí de la llengua detecta el seu caràcter impur i clama al cel de les paraules en contra d'eixa desviació lingüística perquè atempta contra els bons costums, els zelosos guardians de l'ortodòxia es dediquen a amonestar els parlants. Amb tot, no hi ha mal que dure cent anys. Si la desviació impia persisteix per la contumàcia dels parlants, la santa mare Església de la llengua al final no té més remei que acceptar, ni que siga amb resignació beatífica, les seues pràctiques corruptes, i d'eixa manera les noves veus passen a integrar-se en la renovada doctrina de la fe.

Així es va reproduint el mateix procés de llengua en llengua. La proliferació de l'activitat traductora de les últimes dècades pot haver contribuït decisivament a l'expansió d'esta construcció d'unes llengües a altres. Primer recalà en castellà, i després prosseguí la seua ruta cap al valencià/català. L'expansió es dirigí també a altres llengües. En gallec, per exemple, el diccionari de la Real Academia Galega arreplega *debido a* com a equivalent de *a causa de*, i en portugués també està incorporada en diversos diccionaris com a *devido a*.

Cal apuntar també, per a entendre la fàcil assimilació d'esta nova construcció, que en valencià *degut a* ja s'usava des de ben antic per a assenyalar la causa d'algun fet: «tot ço que era degut a la ciutat», es diu en el *Llibre d'establiments i ordenacions de la ciutat de València*, que data del 1296. No és el mateix, evidentment, l'ús de *degut* amb funció de participi en construccions passives («és degut a...») que el seu ús adjectival («un treball degut a...»), i menys encara com a locució preposicional («degut al treball realitzat...»). No és el mateix,

però les diferències són massa subtils perquè puguen ser apreciades clarament per la majoria dels parlants.

Així és com ho veien des de fa temps alguns lingüistes, com Lluís López del Castillo, que fou el primer a incorporar la locució *degut a* en el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana*, publicat l'any 2000. En l'àmbit valencià, s'inclogué poc després en el diccionari integrat en el programa de traducció-correcció Salt. Així i tot, no s'incorporà en la primera edició del *Diccionari normatiu valencià*, publicat digitalment en 2014. Però la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans sí que l'arregla: «S'ha hagut de suspendre el partit degut a les inundacions», es diu en l'apartat 19.9.3c. I el [Diccionari normatiu valencià](#), de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, també l'acaba de registrar.

Tot segueix el seu curs. A vegades, és cert, amb més lentitud de la que seria desitjable. Però, al final, irremissiblement, tot el que perdura acaba per acceptar-se.

4 Per una filologia neofeminista

Pau Vidal @pauetvidal

VilaWeb, 18/03 i 01/04/2018

<https://www.vilaweb.cat/noticies/per-una-filologia-neofeminista-1-pau-vidal-opinio-article-feminisme/>

<https://www.vilaweb.cat/noticies/per-una-filologia-neofeminista-i-2-feminisme-pau-vidal-article-opinio-mail-obert/>

Feia estona que em rondava pel cap: per què **cosificació** amb una essa si ve de **cos**? I no: resulta que ve de **cosa**. **Cosificar**, que els diccionaris remeten a **reificar** (de *res*, la mateixa 'cosa' llatina d'on prové, ves per on, **república**), significa 'transformar (una idea, una qualitat, una funció, un concepte abstracte) en cosa'. La dona entesa com a cosa, com a objecte. Una derivació banal però eficacíssima. No m'estranya que sigui un dels mots estrella de la temporada.

L'anomenada tercera onada feminista o neofeminisme ha fet que se'ns giri feina a tots plegats. A vosaltres els mortals, perquè hi ha molt de vocabulari per aprendre's; i a nosaltres els filòlegs, perquè és un camp semàntic que prendrà volada en el futur immediat (bé, i perquè un [recull lèxic](#) sempre és una temptació irresistible). Com més afinem mots i significats, més evitarem equívocs i males interpretacions, que d'això es peixa la bèstia. Això que segueix és una mirada profana a la terminologia en qüestió (parteixo de la llista suara esmentada).

Tal com manen els cànons de la bona educació, començaré pels encerts. I el més brillant, el Neofeminisme de l'any al meu modest albir, és **sororitat**. Fa de mal entendre i embarbussa una mica, d'acord, i fins i tot s'assembla massa a altres paraules (**sonoritat**), però més difícil era **procrastinar** i mira (per cert, què se n'ha fet? A hores d'ara encara no el recull cap diccionari, ni el Termcat, ni tan sols la Neolosfera. Això sí que és una procrastinació en tota regla). I a sobre arriba amb l'aval de l'Alcover, que, com a bon mossèn, de senyores no hi entenia gaire però de monges sí (que aquest n'és l'ètim: *soror*, germana). Presentarà problemes de derivació, això sí: com farem l'adjectiu, *sororari/ària*? I el substantiu per designar qui n'exerceixi, *sorora*? Anem-hi pensant. Mentrestant, mirem de no confondre'l amb **sororat** ('costum d'algunes cultures pel qual un vidu ha de casar-se amb la germana de la seva muller difunta'), que no és una actitud gaire igualitària, precisament.

També celebro que vagin sortint alternatives vàlides al *manspreading*, que no acabes de saber mai si va de *streaming*, *mainstream* o *brainstorming*. Buf! **Eixancarrament** (o **anar eixancarrat**) em sembla un bon punt de partida, però per a mi encara afinaria més la variant formal **eixarrancar**. D'on ve **xarranca**, per cert, un dels jocs més unisex per a nens i nenes (juntament amb saltar a corda). Rudolf Ortega en [proposa](#) dos més, **espaterrar** i **escamarlar** ('eixamplar [els dits, les cames]'). Com que també caldrà derivar-ne un substantiu, diria que es tracta de votar entre **eixarrancamenta**, **espaterramenta** o **escamarlament**.

Un altre compost d'importació: *victimblaming*. Que demostra la pallissa que ens fot l'anglès a l'hora d'engalzar mots. Independentment de l'escaiença de la traducció ('culpar (o culpabilització de) la víctima'), em sembla un dels ítems més necessaris de la llista. Perquè 'és que es van provocant' comença a ser un dels tòtems de l'onada de reaccionarisme global, més enllà del masclisme i tot.

Més paraulotes d'aquestes que queden jo-he-fet-un-màster-en-anglès-i-tu-no. *Mansplaining*, traduïda per 'pedanteria masculina' i així definida: 'Acció i efecte d'explicar a una dona alguna cosa que ella probablement ja sap –i fins i tot millor– per part d'un home. Són conductes orals paternalistes i condescendents' (una miqueta com aquesta definició, afegiria jo en veu baixa). Però té tota la raó, és un fenomen tan difós com irritant (descomptant quan expliquem el fora de joc, que llavors el que irrita és que no l'entenguin, i mira que és senzill, eh?). Més dubtós, en canvi, em sembla *manterruption*: 'Expressió que defineix les interrupcions innecessàries per part d'un home a una dona enmig d'una explicació o discurs.' Ja em perdonaran les redactores, però sembla una invitació al

sarcasme: que potser no existeix, tant o més ferotge, la *womanterruption*? I, d'altra banda, si la neurolingüística té demostrat que elles dominen més les habilitats relacionades amb el llenguatge, i per tant en fan més ús, no és lògic que qui més xerra també sigui interromput més so...? Què di...? Ah, que calli i passi a una altra. D'acord.

Passo, doncs, a un esvoranc lèxic. L'**escletxa** i la **bretxa**, que ara mateix lluiten per l'hegemonia a l'hora de definir la desigualtat en matèria de sous (salarial) i en altres àmbits (de gènere). A partir de la introducció al Termcat, el poble català (digues-li mitjans de comunicació) ha abraçat cegament la segona opció. El periodisme té aquestes coses (hem vist casos encara més inexplicables, com *enganxar* en detriment d'*enxampar*, *apropar* per *acostar* o *boda* per *casament*). I com que l'expansió de **bretxa** fa tota la cara de ser un d'aquells casos de fagocitosi cruel, per fer-li una mica la punyeta recordo que són igualment aplicables **esquerda**, **clivella**, **esvoranc**, **trenc**, **fesa** i la meva preferida, **esbaldrec**.

Finalment, un parell de fòbies. De la llista, i meves. No li veig gaires possibilitats a *gordofòbia*, que a més a més sembla introduïda una mica amb calçador ('Acció de discriminar [...], especialment les dones'). Per a aquesta mena de compostos, la llengua acostuma a preferir les arrels cultes (**necrofòbia**, **ornitofília**); per això hi veuria més *lipofòbia*, encara que la imatge no sigui tan immediata per a l'usuari. Ídem per a *putofòbia*, que, per més enraonada que sigui ('Aversió, discriminació, menysteniment o odi a les prostitutes'), no té gaire recorregut. Sembla treta d'una pel·li del Torrente, inadequada als registres formals. No em puc imaginar una taula rodona amb un/a participant i una targeta que digui, sota del nom, 'expert/a en putofòbia'.

No cal dir que els dos grans tòtems del vocabulari neofeminista són les entrades corresponents a sengles clàssics: **feminisme** i **gènere** (amb 15 i 14 acepcions respectivament, gairebé un trenta per cent del total del [recull que estem analitzant](#)). En el primer cas, tenint en compte la variada panòpia de possibilitats que abasta (des d'**anarcofeminisme** a **feminisme post-colonial**, **socialista** o **negre**, incloent un enigmàtic **feminisme espontani**), en suggereixo modestament una més (ja no vindrà d'aquí): **feminisme autoirònic**, definible com 'Corrent capaç de riure's sanament de la desconfiança i àdhuc la mala jeia amb què part del feminisme es pren tota observació efectuada per un ésser masculí'. I que consti que no és una *boutade* per provocar. Atès el considerable cabal lèxic que està entrant al cos social per aquesta via, és previsible que uns

quants termes arrelin i s'incorporin a la parla quotidiana, amb la qual cosa quedaran exposats a la deformació i les distorsions de sentit (jo els veig possibilitats a **transgènere** i **heteropatriarcat**, per exemple. El poble és molt punyeter, quan vol). I això no té res de dolent, al contrari: és senyal que el parlant l'ha incorporat amb normalitat. O sigui que val més anar-se fent a la idea.

Encara dins d'aquesta branca, el recull també aplega dos mots que segurament preferiríem estalviar-nos: **feminicidi** i **feminazi**. El segon és un producte típic de les xarxes socials, camp adobat per al brocgrossisme; esperem que tingui tan efímera volada com la majoria de les gracietes que hi circulen. Quant al primer, és obvi que no pot ser l'equivalent violeta d'**homicidi** (cal no confondre **home** amb **humà**); més aviat sembla l'actualització i ampliació d'un que ja es recull al DIEC: **uxoricidi**, és a dir, 'assassinat de la muller pel marit'. De fet, l'esfera familiar i conjugal està prou ben representada (qui sap per què, oi?) als diccionaris amb **parricidi** ('Acció de matar els ascendents, descendents legítims o il·legítims o el cònjuge'), cas aquest darrer que té el seu propi vocable: **conjugicidi**. Més fàcil de cometre que de pronunciar, com aquell qui diu. Del que sí que estic segur és que fóra bo que tingués una vida encara més efímera que l'anterior.

Menys macabre resulta, crec, la idea de gènere, en tant que camp de batalla, perdó, de discussió. Accentuada a partir de la confusió amb la de sexe en el llenguatge (i que diria que a dia d'avui encara ningú ha sabut explicar de manera prou comprensible per al comú dels mortals). El recull ho intenta: 'Construcció social d'allò que el nou feminisme considera masculinitat o feminitat. Inclou les característiques, actituds i rols que una societat atorga a una persona segons el seu **sexe** [...]. El gènere és cultural i s'atorga d'acord amb el sexe, que és biològic'. Aplega uns quants dels termes més interessants del debat (ho dic perquè us els aneu aprenent). Per exemple, els formats amb el prefix *cis-* ('ençà, dintre de'): **cisexisme**, **cissexual**, **cisgènere** i **cisnormativitat** ('Conjunt de normes que sostenen la creença que les persones es divideixen de manera natural en dos gèneres diferents i excloents'). O la **disfòria de gènere** (que és el contrari de l'eufòria), la **identitat de gènere**, la **intersexualitat**, la **masculinitat o feminitat desconstruïda** o la **transfòbia**. Per cert, en aquesta entrada també surt l'únic acrònim de la llista, TERF: 'Sigles en anglès de Feminisme Transexclusivista i Transfòbic per a referir-se, de manera pejorativa, a les feministes que creuen que només es poden considerar dones aquelles persones que han nascut amb genitals femenins, sense incloure les dones transsexuals o transgènere'.

Finalment, en el capítol de curiositats, m'ha cridat l'atenció el neologisme **ginòpia**, "Omissió del punt de vista de la dona en casos de violència masclista", format ajuntant *gyné*, 'dona', prefixada al mot **inòpia**. La gràcia és que, malgrat la difusió moderna de la locució 'estar/viure en la inòpia', referint-se a 'ignorar o desconèixer', els diccionaris continuen recollint el significat tradicional del mot, que és 'pobresa', 'indigència'. D'on es dedueix que, normativa en mà, la ginòpia seria en realitat 'pobresa inherent a la condició femenina'. Uf.

I ja que parlem de creativitat, m'han colpit especialment dues locucions per la capacitat expressiva que tenen: **terra enganxós** ('Obstacle per al desenvolupament professional femení, que impliquen les tasques de cures i la vida familiar') i **treballadora rosa** ('Empleada en un àmbit tradicionalment associat a les dones, com ara mainaderes, infermeres, professores o secretàries'). Així com m'ha sorprès, però per uns altres motius, saber de l'existència del test de Bechdel, que mesura el masclisme en els productes de ficció.

Acabo amb una conclusió: els encerts terminològics i l'esforç de recerca, cristallitzat en el vocabulari que hem vist, són dignes de lloança, i segur que més d'hora que tard uns quants seran d'ús general. Ara, el que segur que no s'esbombarà és el punt flac del moviment en aquest aspecte: el femení genèric. Després d'uns quants anys de fase experimental, nou de cada deu lingüistes adverteixen que l'ús d'aquesta forma no genera cap mena d'efecte en l'oient, sinó les lògiques confusions. I com que servidora de vostès no deixa de ser un masclet que no se sap reprimir l'acudit, deixeu-m'ho exemplificar amb un que he tret de la xarxa (d'un perfil femella): 'Violència de gènere és el que fa la CUP amb "nosaltres les diputades"'.

5 I tu, com vas de bilingüisme proactiu?

Maria Rodríguez Mariné

Ara, 03/03/2018

https://www.ara.cat/opinio/tu-vas-bilinguisme-proactiu_0_1972002809.html

"Si algú ha dit que la seva és una fusteria *a lo grande*, podem posar-ho així, en castellà i en cursiva?" La resposta és evident. Si a l'hora de reproduir les declaracions al diari les escrivíssim tal com s'han dit de veritat, acabaria no havent-hi ordre ni concert. No només perquè hi hauria una barreja d'idiomes indiscriminada sinó perquè sovint ni s'entendria què es vol dir. A part que seria una falta de respecte cap als nostres lectors.

El bilingüisme, podríem dir-ne, proactiu s'està instal·lant en totes les facetes de la nostra vida. A les reunions de l'AMPA de l'escola de les meves filles (bé, ara AFA), en les seves intervencions, els catalanoparlants van intercalant frases en castellà no se sap ben bé per què. Ah, sí, perquè segur que hi ha castellano-parlants entre l'auditori (encara que no n'hagi parlat cap ni sapiguem del cert que n'hi hagi cap), ¿perquè se sentin integrats? ¿O (i espero que no) per no semblar extremistes i intolerants per ser monolingües (catalans)? A les sèries de TV3 ja s'han pogut "alliberar" del català "fabrià", com diuen alguns crítics de sèries, i fa tanta gràcia això que un personatge vagi dient frases en castellà i frases en català! ¿Som tan poc creatius que no podem fer humor només en una llengua? ¿Aquest és un punt positiu per a una sèrie?

Que lluny queden les fantàstiques adaptacions d'*Els joves* (*The young ones*) que van marcar tota una generació! I com s'ho van fer per fer riure sense haver de recórrer al castellà? I això que en aquells primers doblatges els correctors anaven amb peus de plom! Treure's la cotilla de la normativa no vol dir obrir la porta a tota mena de castellanismes. Per sort, avui la normativa s'ha flexibilitzat i admet variació de registres, però en cap cas castellanismes gratuïts.

És la societat mateixa, és el marc sociolingüístic advers, és tot això i més, esclar. Però després que un personatge de *Benvinguts a la família* (TV3, dilluns 26-3) digués fins a quatre vegades "Això és *allanamiento de morada*!", ¿algú no podria haver-ho aprofitat per fer-lo quedar en ridícul i dir-li que ara ja es diu violació de domicili? (Encara que no sigui veritat, perquè no ho diu ningú, ja ho sé.) El català falla en l'argot judicial i ens hi rabegem. Ahh!, que la televisió pública ja no és una eina de normalització lingüística... Vostè perdoni, és que no me n'havia adonat. Deu ser que el català ja està normalitzat, doncs. Vinga, deixem-ho. No és un problema només de la sèrie. Que també té coses bones. Comptat i debatut, a qui li importa ja la llengua?

A mi sí. I ja aturo la digressió indignada. A *lo grande* s'ha de poder dir d'alguna manera en català (i no em digueu que esteu farts d'haver de partir sempre del castellà, que jo també, però val més ser realista que fer-se trampes al solitari, això és així). Aquests de la fusteria poden dir que no s'hi posen per poc, que no s'estan de res, que no es moquen amb mitja màniga... O, si busquem solucions més formals, que són una fusteria a gran escala o que tot ho fan en gran. Sí, també existeix aquesta expressió en català, tot i que sembla que té poc recorregut. ¿Potser perquè no ens ho acabem de creure que podem fer les coses en gran? Almenys lingüísticament no. Sort que en altres camps de batalla encara queda esperança.

6 Quim Monzó: “Diuen: ‘No vull’. Però de què em parles? No vol que l’aixafi un cotxe o no vol menjar peres? Ah: No en vull!”

Quim Monzó entrevistat per Montserrat Serra

VilaWeb, 19/03/2018

Aquesta entrevista va ser publicada a VilaWeb en dues parts (vegeu aquí [la primera](#) i aquí [la segona](#)); en reproduïm només un fragment

[...]

Una altra de les aportacions que feu, ja anant més enllà de l’articulisme i situant-nos també en la novel·la i el conte, és l’ús de la llengua. Heu portat el català a la vostra contemporaneïtat, l’heu modernitzat. Això, els anys vuitanta, va fer que molts lectors joves s’interessessin per la literatura catalana.

Quan vaig començar a escriure narrativa, els meus models eren els escriptors que coneixia llavors, que feien servir un català molt correcte. Quan vaig entrar a treballar a Catalunya Ràdio l’any 1983, hi havia un senyor que era el responsable de la part lingüística, tot i que no hi havia encara un departament d’assessorament lingüístic. Ell va ser qui va donar les primeres normes. Les dec tenir en algun lloc, perquè segur que no les he llençades. Són tres fulls fotocopiats i grapats. Era el llibre d’estil. Només tres fulls.

El primer llibre d’estil que vau llegir.

Sí. I mireu a la llibreria, en tinc molts d’altres ara: el d’*El Periódico*, el de *La Vanguardia* antic, el de *La Vanguardia* nou, el del *Diari de Barcelona*, el de l’Agència Catalana de Notícies, el de *VilaWeb*... Me’ls llegeixo tots. Amb alguns hi estic d’acord, amb d’altres no, però m’ajustaré sempre per saber què puc fer i què em puc petar. Però aquell primer llibre d’estil de Catalunya Ràdio deia: allò que dius s’ha d’entendre, perquè si no, no serveix de res que parlis. Després: no diguis les coses de manera refistolada ni impostada, perquè la gent no les captarà, captarà el català de carrer. I aleshores jo encara podia escoltar més català de carrer que no pas ara. I això em va fer canviar completament la llengua que feia servir. S’ha d’entendre.

Ni enfarfegar la llengua ni banalitzar-la.

No, tampoc. Home, si tu crees un personatge refistolat, ha de parlar refistolat, perquè és la manera de retratar-lo. És com un caricaturista. Però també has de

ser capaç d'imitar aquell individu que no en té ni idea de llengua. En cada cas has de fer servir un registre, i el narrador ha de fer servir el registre amb què se senti còmode. Has de saber tant com puguís i després tirar pel camí que et sembli.

El dia que es va anunciar el Premi d'Honor, parlant de llengua, va dir una cosa interessant que no sé si es va entendre: que us trobeu sovint amb textos que pretenen ser escrits en català, però que l'estructura beu del castellà. 'Si no parlés el castellà, no podria entendre'ls', va dir.

Jo us ho explico: hi ha gent que escriu en català o que parla en català per ràdio i televisió, però l'estructura sintàctica no l'entens. I aleshores has de pensar què t'ha volgut dir aquell paio. El que és més flagrant és el no-ús dels pronoms febles. Diuen: 'No vull.' Però de què em parles? No vol que l'aixafi un cotxe o no vol menjar peres? 'Ah, no en vull', parla de les peres. I això passa amb molts articulistes que escriuen directament en català. A vegades que m'han demanat algun article en castellà, em poso a escriure'l però hi ha un moment que com que el castellà no té pronoms febles, vaig de cul. I a vegades faig servir coses que no calen, perquè ells ja sobreentenien de què parles. Trobes a faltar els pronoms febles.

Fa anys, no recordo quin escriptor espanyol deia que escriviéu un castellà molt estrany.

Fa anys m'ho deien. Això sobretot ho deien al Terenci Moix. Quan vaig començar a escriure en castellà a *El Periódico*, després de molts anys d'escriure en català, el model de castellà que feia servir era el de la meva mare i, evidentment, tot el que havia llegit. Però, és clar, hi ha castellans diversos. El que es parla a Catalunya té punts de diferència amb la resta d'Espanya. Hi ha una acadèmia de la llengua castellana, em sembla. Es va crear en aquells moments de gran glorificació de la situació, deien que seria l'acadèmia que marcaria el castellà a Catalunya i seria una acadèmia més de les que hi ha per Llatino-amèrica. En Marsé fa servir 'plegar', i 'paleta' per 'albañil'... També hi ha els refistolats de l'altra banda.

[...]

7 Tots els dubtes. Arqueologia lingüística (Etimologia, 1)

Rudolf Ortega

[Tots els dubtes. Una gramàtica del català a l'abast](#) (Barcelona: RBA La Magrana, 2014), pàg. 287-288

Arqueologia lingüística · ETIMOLOGIA

Sovint els lingüistes fem de policies, sembla que ens agradi –no sempre, amb franquesa– perseguir amb duresa les incorreccions i això fa que massa sovint el nostre interlocutor es cohibeixi en parlar amb nosaltres, recelós que l'interrompem a cada síl·laba. I el que ens agrada de debò és fer d'arqueòlegs, de rebuscar en el lèxic, que és l'arxiu de la llengua, els vestigis d'altres pobles, d'altres cultures, de trobar en l'origen de les paraules els perquè dels significats i els motius pels quals un mot pren un camí o l'altre. I ben sovint aquest viatge enrere en el temps, buscant d'on ve un mot, ens dona moltes sorpreses.

Així doncs, el primer pas que haurem de fer és, per força, exposar l'etimologia de la paraula *etimologia*, composta a partir de dos formants grecs, *étymos* (“veritable”) i *logia* (“disciplina, estudi, tractat”). És a dir, que l'etimologia és, etimològicament, l'estudi de la veritat sobre els mots, i la veritat la trobem en l'origen. Per aquest motiu repassarem els efectes de la principal font de paraules del català, el llatí, i de la resta de llengües que, de la mà de la història, han influït en la llengua catalana. I així mateix, farem esment dels mecanismes diversos –acrònims, onomatopeies, topònims, epònims...– que també aporten paraules a la llengua.

Masclisme incrustat · MATRIMONI, PATRIMONI

Buscar l'etimologia de les paraules de vegades pot ser molt traïdor. En certa manera, cercant l'etimologia el que fem és reconstruir l'ADN d'un mot, i el codi genètic que obtenim és, ben sovint, un reflex fidel de moltes coses. Mirem si no les paraules *matrimoni* i *patrimoni*. La primera, si en fem una ampliació aproximada de significat, la podem associar a l'àmbit familiar, a la cura dels nens, al manteniment de la casa, a la llar en general... i és revelador que procedeixi del llatí *mater*, és a dir *mare*. I la segona, *patrimoni*, el significat de la qual podem estendre a prosperitat, treball, riquesa, propietats... ves per on que ve de *pater*, és a dir *pare*. ¿M'ho sembla a mi, o si gratem una mica en el genoma d'aquests mots trobem vestigis d'un masclisme mil·lenari? I el més trist és que avui, encara ara, siguin les dones les que sacrifiquin la feina per vetllar per la casa i els fills, mentre molts homes s'ho miren i prosperen.

8 Enllaços i convocatòries

- ▶ **“Aproximació al castellà del valencià culte”**, conferència d'Eugeni S. Reig en el marc de la III Setmana Cultural, dimecres **25 d'abril a les 12h**, espai cultural de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València (Av. Blasco Ibáñez 32).
- ▶ Jornada **“Noves perspectives per a l'ensenyament-aprenentatge de la gramàtica: cap a una gramàtica pedagògica”**, **25 de maig de 2018**, 10-14h, Institut d'Estudis Catalans, Sala Nicolau d'Olwer (Carme, 47, Barcelona). [Programa](#) i [inscripcions](#)
- ▶ Crida d'articles: **“Les llengües a l'era digital. Les tecnologies lingüístiques com a oportunitat”**. Revista de Llengua i Dret. Servei de Recerca, Documentació i Publicacions (EAPC).
- ▶ Lluís Marquet, [‘Mena’ i ‘tipus’, mots no sinònims](#) (Cercle Vallcorba, març 2018)
- ▶ Xavier Aliaga, [Traducció, la baula rescatada de l'oblit](#) (*El Temps*, 27/03/2018)
- ▶ J. Ernesto Ayala-Dip, [La llengua amagada](#) (*El País*, 02/04/2018)
- ▶ Juan León García i Guillem Andrés, [L'última professora de fenici](#) (Maria Josep Estanyol) (*El País*, 26/03/2018)
- ▶ [La immersió lingüística, patrimoni de la classe treballadora](#) (Blog Català UGT, 19/03/2018)
- ▶ Violeta Tena entrevista [Toni Mollà: “El model plurilingüe del Botànic és el mateix que Ciutadans defensa a Catalunya”](#) (*El Temps*, 16/03/2018)
- ▶ Josep Miró i Ardèvol, [El català i els seus mites](#) (*La Vanguardia*, 16/03/2018)
- ▶ [Els castellanismes segons Pompeu Fabra](#) (*Catorze.cat*, 22/02/2018)
- ▶ Joan Josep Isern, [Pompeu Fabra torna a Gràcia](#) (*VilaWeb*, 09/04/2018)
- ▶ Joan Lladonet, [“Es català mos mata”](#) (*dBalears*, 19/02/2018)
- ▶ [El Consell activarà ajudes a empreses i un segell de qualitat amb bonificacions per impulsar el català](#) (*VilaWeb*, 08/04/2018)
- ▶ Eduard Ferrando, [La música en valencià com a model de normalitat lingüística](#) (*Diari La Veu*, 10/04/2018)